

Regeringens proposition

1984/85: 167

om ändring i lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassetttidningar, m. m.;

beslutad den 28 februari 1985.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

STEN WICKBOM

Propositionens huvudsakliga innehåll

Med anledning av att regeringen i en särskild proposition föreslår att en ny typ av radio- och kassetttidningar skall kunna ges ut med statligt stöd läggs i denna proposition fram förslag till vissa följdändringar i lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassetttidningar, i rättegångsbalken och i sekretesslagen (1980: 100).

Den nya typen av radio- och kassetttidningar har två delar. Den ena delen skall vara en version av en enda periodisk skrift, den s. k. förlagan. I propositionen föreslås att utgivaren av förlagan också skall vara utgivare av den delen av radio- eller kassetttidningen. Den andra delen skall innehålla en sammanställning av material ur flera periodiska skrifter. Det föreslås i propositionen att en särskild utgivare skall utses för den delen av radio- eller kassetttidningen.

I Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1982: 521) om radio- och kassettidningar¹

dels att 1 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas åtta nya paragrafer, 16–23 §§, samt närmast före 1 och 16 §§ nya rubriker av nedan angivna lydelse,

dels att närmast före 2 § skall införas en ny rubrik som skall lyda ”Bestämmelser om material ur en enda förlaga”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lagens tillämpningsområde

1 §²

Denna lag gäller yttrandefriheten i sådana radiotidningar, som avses i lagen (1981: 508) om radiotidningar, och sådana kassettidningar som anges i andra stycket.

Med kassettidning förstås i denna lag en för synskadade avsedd version av en periodisk skrift som ges ut här i landet (förlagan), under förutsättning att ägaren av den periodiska skriften sprider eller låter sprida denna version i form av kassetband eller annan sådan upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på något annat sätt uppfattas endast med ett tekniskt hjälpmedel. *Lagen* tillämpas på en kassettidning *endast* i den utsträckning denna innehåller *material* ur förlagan samt uppgifter om hur *detta material* har disponerats. Bestämmelserna i 4 § och 13 § första stycket tillämpas dock även på annat material i kassettidningen.

Med kassettidning förstås i denna lag en för synskadade avsedd version av en periodisk skrift som ges ut här i landet (förlagan), under förutsättning att ägaren av den periodiska skriften sprider eller låter sprida denna version i form av kassetband eller annan sådan upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på något annat sätt uppfattas endast med ett tekniskt hjälpmedel. *Bestämmelserna i 2–15 §§* tillämpas på en kassettidning i den utsträckning denna innehåller *en version* av förlagan samt uppgifter om hur *denna* har disponerats. Bestämmelserna i 4 § och 13 § första stycket tillämpas dock även på annat material i kassettidningen, *om inte annat följer av tredje stycket.*

Innehåller en radio- eller kassettidning utöver en version av förlagan och uppgifter om hur denna har disponerats även en sammanställning av material ur två eller flera radio- eller kassettidningars förlagor, vilkas ägare samverkar här- om, gäller 16–23 §§ i fråga om

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1983: 496.

² Senaste lydelse 1983: 496.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

sammanställningen samt i fråga om uppgifter om hur denna har disponerats.

I frågor som inte behandlas i denna lag gäller vad som föreskrivs i andra författningar.

Bestämmelser om sammanställningar av material ur mer än en förlaga*16 §*

Bestämmelserna i 2, 3, 6, 8 och 9 §§, 10 § andra stycket, 11, 12, 14 och 15 §§ gäller också den del av en radio- eller kassettidning som innehåller en sammanställning av material ur två eller flera radio- eller kassettidningars förlagor, vilkas ägare samverkar härom, samt uppgifter om hur sammanställningen har disponerats. Därvid skall vad som sägs om ansvarighet enligt 5 eller 7 § i stället avse ansvarighet enligt 20 eller 21 § såvitt gäller yttrandefrihetsbrott i denna del av radio- eller kassettidningen.

17 §

För den del av en radio- eller kassettidning som utgörs av en sammanställning skall det finnas en särskild utgivare som utses av de samverkande ägarna till de periodiska skrifter ur vilka materialet hämtats.

Utgivaren skall vara myndig och ha hemvist i Sverige. Han får inte vara i konkurstillstånd. Ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan till radio- eller kassettidningen skall anmäla vem som är utgivare till den myndighet som regeringen bestämmer.

Är utgivaren inte längre behörig eller upphör annars hans uppdrag, skall de periodiska skrifternas ägare omedelbart utse en ny utgivare. Denne skall anmälas så som nyss har sagts.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

För utgivaren får finnas en eller flera ställföreträdare. Utgivaren utser ställföreträdare och anmäler vem denne är till den myndighet som avses i 17 § andra stycket. Föreskrifterna där gäller i övrigt i fråga om ställföreträdare. Upphör utgivarens uppdrag är även uppdraget som ställföreträdare förfallet.

19 §

Vad som sägs i 4 § om utgivare och ställföreträdare tillämpas på en särskild utgivare och dennes ställföreträdare såvitt gäller den del av en radio- eller kassettidning som utgörs av en sammanställning.

20 §

För yttrandefrihetsbrott i den del av en radio- eller kassettidning som utgörs av en sammanställning ansvarar den som enligt 17 § är anmäld som särskild utgivare. Är en ställföreträdare anmäld och har han inträtt som utgivare, svarar ställföreträdaren i utgivarens ställe under förutsättning att detta anges i samband med att radiotidningen sänds eller kassettidningen sprids.

Om någon särskild utgivare inte var utsedd och anmäld, när radiotidningen sändes eller kassettidningen sprids, eller om den som är anmäld inte längre var behörig eller om hans uppdrag som utgivare hade upphört, vilar det ansvar för yttrandefrihetsbrott som utgivaren skulle ha haft i stället på ägarna till de periodiska skrifterna. Dessa är också ansvariga, om utgivaren var utsedd för skens skull eller om denne annars uppenbart inte hade den befogenhet som han skall ha enligt 19 §, när radiotidningen sändes eller kassettidningen sprids.

Om den som inträtt som ställföreträdare inte längre var behörig, när radiotidningen sändes eller kassettidningen sprids, eller om

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

hans uppdrag hade upphört eller om det beträffande ställföreträdaren förelåg sådant förhållande som avses i andra stycket andra meningen, svarar utgivaren.

21 §

För skada på grund av yttrandefrihetsbrott i den del av en radio- eller kassettidning som utgörs av en sammanställning svarar den som enligt 20 § är ansvarig för brottet.

Svarar den särskilde utgivaren eller dennes ställföreträdare för ett yttrandefrihetsbrott i den del av en radio- eller kassettidning som utgörs av en sammanställning, är ägarna till de periodiska skrifterna skyldiga att ersätta skadan tillsammans med utgivaren eller ställföreträdaren.

Skadeståndsskyldighet får inte åläggas någon annan än den som är ansvarig för skadan enligt första eller andra stycket. Om skadeståndsskyldighet på grund av brott som avses i 2 § tredje stycket eller 6 § andra stycket gäller dock vad som är föreskrivet i allmänhet.

22 §

I fråga om mål om ansvar eller skadeståndsskyldighet eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan på grund av ett yttrandefrihetsbrott i den del av en radio- eller kassettidning som har mer än en förlaga gäller samma bestämmelser som beträffande motsvarande mål angående tryckfrihetsbrott genom den periodiska skrift som är den huvudsakliga förlagan till tidningen.

23 §

Skyldighet enligt 13 § första stycket att kunna tillhandahålla innehåll i en radio- eller kassettidning gäller för ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvud-

Nuvarande lydelse

Förelagen lydelse

sakliga förlagan till tidningen i fråga om den del av tidningen som utgörs av en sammanställning.

Rätt enligt 13 § andra stycket att ta del av innehållet i en radio- eller kassettidning gäller också den del av tidningen som utgörs av en sammanställning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985. De nya bestämmelserna tillämpas inte i fråga om radiotidningar som har sänts och kassettidningar som har lämnats ut för spridning före denna dag.

2 Förslag till

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 5 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §¹

Den som till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980: 100) eller bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, ej äger lämna uppgift må ej höras som vittne därom utan tillstånd från den myndighet i vars verksamhet uppgiften har inhämtats.

Ej heller må advokat, läkare, tandläkare, barnmorska, sjuksköterska, kurator vid familjerådgivningsbyrå, som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, eller deras biträden höras angående något, som på grund av denna deras ställning förtrotts dem eller de i samband därmed erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill.

Rättegångsombud, biträde eller försvarare må ej höras som vittne om vad för uppdragets fullgörande förtrotts honom, med mindre parten medger, att det må yppas.

Utän hinder av vad i andra eller tredje stycket sägs vare annan än försvarare skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, för vilket icke är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

Om tystnadsplikt för präst inom svenska kyrkan är särskilt stadgat. Präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intager motsvarande ställning må icke höras som vittne om något som han vid enskilt skriftermål eller under själavårdande samtal i övrigt har erfarit.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio eller 11 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio eller 11 *eller* 16 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

¹ Senaste lydelse 1983: 497.

3 Förslag till**Lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)**

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980: 100)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

16 kap.

1 §²

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2 samt 5 § 1 och 2 samma förordning. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 3 tryckfrihetsförordningen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio eller 11 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio eller 11 *eller* 16 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

¹ Lagen omtryckt 1982: 1106.

² Senaste lydelse 1983: 498.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-02-28

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Peterson, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Wickbom

Proposition om ändring i lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar, m. m.

1 Inledning

Innehållet i dagstidningar kan spridas till synskadade genom att innehållet helt eller delvis sänds via radio eller sprids genom inspelade kassetter. Sådana tidningar för synskadade brukar därför numera kallas radio- eller kassettidningar. Beteckningen taltidningar har tidigare använts som en gemensam beteckning på dem.

Verksamheten med radio- och kassettidningar har förutsatt en rad särskilda författningar. Hit hör lagen (1981:508) om radiotidningar (ändrad senast 1983:495) och lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar (ändrad senast 1983:496).

På grundval av taltidningskommitténs (U 1982:05) betänkande (Ds U 1984:8) Om stöd till radio- och kassettidningar beslutade regeringen den 31 januari 1985 efter hemställan av statsrådet Göransson att inhämta lagrådets yttrande över ett förslag till lag om ändring i lagen (1981:508) om radiotidningar. Lagrådet har nu yttrat sig över förslaget. Statsrådet Göransson kommer senare i dag att föreslå regeringen att besluta en proposition¹ om radio- och kassettidningar. Enligt vad jag har inhämtat kommer detta förslag att i allt väsentligt överensstämma med lagrådsremissen.

Med anledning av att förslaget innebär att en ny typ av radio- och kassettidningar skall kunna ges ut skall jag nu för min del ta upp frågan om följdändringar i lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar. Förslag i denna del har inte lagts fram av taltidningskommittén.

¹ Prop. 1984/85: 138.

2 Huvuddragen i förslaget om radio- och kassettidningar

Enligt 1 § lagen (1981: 508) om radiotidningar förstås f. n. med radiotidning en för synskadade avsedd, i rundradiosändning sänd version av en sådan allmän nyhetstidning som trycks och som har dagspresskaraktär (förlagan).

Med kassettidning förstås enligt 1 § andra stycket lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar på motsvarande sätt en för synskadade avsedd version av en periodisk skrift som ges ut här i landet (förlagan), under förutsättning att ägaren av den periodiska skriften sprider eller låter sprida denna version i form av kassetband eller på annat närmare angivet sätt.

En radio- eller kassettidning skall alltså för att omfattas av nu nämnda lagar helt eller delvis återge texten i förlagan och får i princip inte innehålla något annat material. Det har emellertid nu visat sig att dessa krav medför olägenheter. Enligt taltidningskommittén innebär kraven en begränsning både när det gäller möjligheterna att nå ut till ett större antal synskadade med talutgåvor och när det gäller möjligheterna till en önskvärd politisk mångfald i utbudet. Kommittén förordar därför att man försöksvis kompletterar verksamheten med utgivning av en ny typ av radio- och kassettidningar som är redaktionellt samproducerade.

Mot bakgrund härav kommer statsrådet Göransson senare i dag att föreslå att verksamheten med förlagetrogna radio- och kassettidningar kompletteras med praktiska försök med utgivning av talutgåvor vars ena hälft utgörs av förlagetrogen text av en enda dagstidning och den andra hälften av redaktionellt samproducerat nyhetsmaterial från två eller flera tidningar.

Som skäl för att införa den nya modellen kan framför allt framhållas att den medför att egenkaraktären i olika medverkande tidningar kan bevaras, samtidigt som den kan erbjuda en mer fullständig nyhetstäckning än helt förlagetrogna utgåvor med material från en enda tidning. Det är dock inte meningen att den nya typen av radio- och kassettidningar skall ersätta den nuvarande. Avsikten är att försök med den nya modellen skall ske parallellt med utgivningsverksamhet enligt hittills gällande regler och att försöksverksamheten sedan skall utvärderas i jämförande analyser.

Den nya typen av radio- eller kassettidning förutsätter att samverkan sker mellan olika tidningsutgivare. Meningen är att samverkan skall ske mellan ett antal dagstidningar som skall ge ut var sin utgåva. Den första delen av varje utgåva skall bestå av helt förlagetroget material ur den egna dagstidningen. Den andra delen skall bestå av material som hämtas dels från den egna tidningen, dels från de övriga samverkande tidningarna.

Enligt förslaget skall statligt stöd kunna utgå även till denna nya typ av radio- eller kassettidning. Det föreslås att anslaget till stöd till radio- och kassettidningar för budgetåret 1985/86 höjs med 2 milj. kr. till omkring 13 milj. kr.

Förslaget kräver vissa lagändringar. Bl. a. kommer att föreslås ändringar av bestämmelserna om radiotidningar i lagen (1981:508) om radiotidningar. Däremot kommer inte några motsvarande ändringar i de regler som avser kassettidningar att föreslås av statsrådet Göransson. I den delen skall jag återkomma i det följande.

De lagändringar som kommer att föreslås avser framför allt de grundläggande reglerna om radiotidningar. Definitionen av radiotidningar i 1 § lagen om radiotidningar föreslås ändrad på sådant sätt att den kommer att omfatta såväl den nuvarande som den nya typen av radiotidningar.

Vidare föreslås att reglerna om radiotidningar inte skall vara tillämpliga om ett radioprogram skulle innehålla något annat material än det som anges i paragrafen (bortsett från uppgifter om hur materialet i sändningen disponeras). Om ytterligare material tas in i en sändning, uppfyller radioprogrammet inte kraven för sändningstillstånd och därmed inte heller för statligt stöd.

Enligt den föreslagna lydelsen av 1 § lagen om radiotidningar föreligger en radiotidning om följande villkor är uppfyllda:

1. Radiotidningen skall vara ett radioprogram som är avsett för synskadade.

2. Radioprogrammet skall sändas i rundradiosändning.

3. Radiotidningen får innehålla endast

a) en version av en sådan allmän nyhetstidning som trycks, har dagspresskaraktär och ges ut här i landet (förlaga) eller

b) dels en version av en förlaga, dels en sammanställning av material ur samma förlaga och ur ytterligare en eller flera förlagor, av vilka versioner sänds som radiotidningar.

I likhet med taltidningskommittén har statsrådet Göransson för avsikt att förordna att det är tidningsägare som skall ges rätt att sända även den nya typen av radiotidning. Han kommer att föreslå att ägaren av förlagan till den förlagetrogna delen (versionen) ges sändningstillstånd för hela radiotidningen. Varje tidningsägare som deltar i ett projekt skall alltså ha ett eget sändningstillstånd. Det åligger varje tidningsägare att se till att han endast hämtar material ur tidningar av vilka versioner sänds som radiotidningar. Annars kan sändningstillståndet dras in.

3 Ansvarighetsregleringen

I tryckfrihetsförordningen (TF) regleras ansvaret för tryckta skrifter. TF innehåller särskilda bestämmelser om ansvaret för periodiska skrifter, dvs. bl. a. sådana tidningar vilkas innehåll får återges i form av taltidningar (se närmare härom prop. 1981/82: 164 om ansvarighet för taltidningar, s. 11 f).

För att det skydd som TF sålunda ger den tryckta förlagan inte skulle urholkas därför att denna återgavs i form av en s. k. radiotaltidning (tidi-

gare beteckning på radiotidning) antog riksdagen år 1981 lagen (1981: 509) om ansvarighet för radiotaltidningar. Lagen innebar – något förenklat uttryckt – att de regler som gällde för den tryckta förlagan skulle tillämpas också på en radiotaltidning.

Genom lagen (1982: 521) om ansvarighet för taltidningar, som fr. o. m. den 1 juli 1982 ersatte 1981 års lag, utvidgades detta skydd till att omfatta också kassetaltidningar (tidigare beteckning på kassettidningar). Dessa skilde sig från radiotaltidningar genom att de spreds i form av färdiginspelade kassetband och alltså inte sändes i radio. I fråga om det närmare innehållet i 1982 års lag hänvisar jag till prop. 1981/82: 164.

Genom beslut av riksdagen år 1983 (prop. 1982/83: 137, KU 34, rskr 333) gavs möjlighet till sändningar av innehållet i dagstidningar oberoende av om de lästes upp eller om någon annan metod användes vid sändningen. Benämningen radiotaltidning ersattes med ordet radiotidning. I konsekvens därmed byttes begreppet kassetaltidning ut mot kassettidning. Vidare fick ansvarighetslagen den nya rubriken lag om ansvarighet för radio- och kassettidningar.

4 Allmän motivering

4.1 Tillämpningsområdet för lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar

Mitt förslag: Lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar (i det följande kallad ansvarighetslagen) anpassas till den nya typ av radio- och kassettidningar som skall bestå av två delar.

Skälen för mitt förslag: Ansvarighetslagen är i dag tillämplig på både radio- och kassettidningar. Det föreligger dock vissa skillnader när det gäller tillämpningsområdet för ansvarighetsreglerna.

En skillnad är att en radiotidning endast får innehålla material ur förlagan (förutom innehållsregister o. d.) medan en kassettidning också får innehålla annat material. Ansvarighetsreglerna är dock i princip tillämpliga på kassettidningar bara i den utsträckning de innehåller material ur förlagan (jämfte innehållsregister o. d.). För annat material gäller allmänna straff- och skadeståndsrättsliga regler.

En annan skillnad mellan radio- och kassettidningar är att tillämpningsområdet för ansvarighetsreglerna i fråga om kassettidningar men inte i fråga om radiotidningar omfattar också sådana utgåvor som får sitt material från andra periodiska skrifter än dagstidningar.

Som jag har redovisat i föregående avsnitt kommer statsrådet Göransson senare denna dag att förorda att det i en särskild proposition om radio- och

kassettidningar föreslås att en ny typ av radiotidningar skall kunna ges ut och att denna nya typ av radiotidningar och motsvarande typ av kassettidningar skall kunna få statligt stöd. Den nya typen av radio- och kassettidningar skall bestå av två delar. Den ena delen skall vara en version av en enda dagstidning. Den andra delen skall innehålla en sammanställning av material ur flera dagstidningar. En förutsättning för stödet är att de inte innehåller något material därutöver.

Ansvarighetsregleringen bör nu enligt min mening anpassas till vad som senare denna dag kommer att föreslås.

I 1 § första stycket ansvarighetslagen beskrivs lagens tillämpningsområde så att lagen gäller yttrandefriheten i sådana radiotidningar som avses i lagen om radiotidningar och sådana kassettidningar som anges i andra stycket.

Eftersom tillämpningsområdet vad gäller radiotidningar sålunda är direkt knutet till definitionen av radiotidningar i lagen om radiotidningar, behövs ingen ändring i ansvarighetslagen för att denna skall bli tillämplig på den nya typen av radiotidningar. En konsekvens av den ändring i lagen om radiotidningar som föreslås är ju att ansvarighetsreglerna blir tillämpliga endast på sådana utgåvor som uppfyller de krav som anges i definitionen av radiotidningar. Om en radiotidning innehåller något ytterligare material – bortsett från uppgifter om dispositionen av materialet – faller den i sin helhet utanför den särskilda ansvarighetsregleringen.

De nuvarande reglerna om ansvarighet för radiotidningar bygger på att dessa tidningar har bara en förlaga. Det behövs därför nya regler om den del av radiotidningarna som har mer än en förlaga.

Enligt 1 § andra stycket ansvarighetslagen avses med en kassettidning en för synskadade avsedd version av en periodisk skrift som ges ut här i landet (förlagan), förutsatt att den periodiska skriftens ägare sprider eller låter sprida denna version i form av kassetband eller liknande upptagning. Lagens ansvarighetsregler är inte tillämpliga på en del av en kassettidning som består av en sammanställning av flera förlagor.

För att ansvarighetslagens regler skall bli tillämpliga på den nya typen av kassettidningar krävs därför sådana ändringar i lagen att även denna del av kassettidningarna omfattas av regleringen. Mest ändamålsenligt synes vara att ha gemensamma ansvarighetsbestämmelser för radio- och kassettidningar som utöver en förlagetrogen del även innehåller en sammanställning av material ur två eller flera radio- eller kassettidningars förlagor, vilkas ägare samverkar. Dessa bestämmelser bör liksom de nuvarande reglerna så nära som möjligt ansluta till TF:s regelsystem.

Enligt min mening finns det fortfarande inte skäl att ställa upp något särskilt krav på att förlagan eller förlagorna till en kassettidning skall vara en eller flera dagstidningar. Tillämpningsområdet för ansvarighetsreglerna bör alltså som hittills knyta an till också andra periodiska skrifter än dagstidningar. Det finns över huvud taget ingen anledning att nu ändra

reglerna såvitt avser kassettidningarna i vidare mån än som behövs med anledning av att dessa kan innehålla en sammanställningsdel. Detta gäller också principen i nuvarande reglering att en kassettidning inte helt skall gå miste om det skydd ansvarsreglerna ger så snart den till följd av förbi-seende eller av någon annan orsak innehåller något annat material än sådant som har hämtats ur en eller flera förlagor.

I den mån erfarenheterna från den försöksverksamhet som statsrådet Göransson kommer att föreslå ger anledning till det kan det finnas skäl att senare på nytt överväga utformningen av ansvarsreglerna.

4.2 Utformningen av de nya ansvarighetsreglerna

Mitt förslag: En särskild utgivare skall utses för den del av den nya typen av radio- eller kassettidning som skall innehålla en sammanställning av material ur flera förlagor. Utgivaren skall kunna utse en eller flera ställföreträdare. Reglerna om straff- och skadeståndsrättsligt ansvar för innehållet i sammanställningsdelen utformas också i övrigt efter mönster av tryckfrihetsförordningens regelsystem.

Skälen för mitt förslag

Bakgrund

I ansvarighetslagen regleras i vilka fall straff- eller skadeståndsansvar får utkrävas för missbruk av yttrandefriheten i en radio- eller kassettidning. Ansvarighetslagens regler innebär att i princip bara en person är straffrättsligt ansvarig för missbruk av yttrandefriheten. I första hand ansvarig är f. n. utgivaren av den tryckta förlagan eller dennes ställföreträdare. I andra hand ligger det straffrättsliga ansvaret på ägaren av förlagan.

En utgivare eller ställföreträdare som är straffrättsligt ansvarig har också det skadeståndsrättsliga ansvaret men delar detta med ägaren till den tryckta förlagan.

Med ensamansvaret följer den frihet från straffrättsligt ansvar och skadeståndsskyldighet som i allmänhet tillkommer den som lämnar ett meddelande för offentliggörande eller som anskaffar uppgifter i sådant syfte. I princip gäller inte heller i övrigt något ansvar för medverkan till missbruk av yttrandefriheten i radio- och kassettidningar.

Ansvarighetslagen innehåller också bestämmelser om anonymitetskydd för upphovsmän och meddelare m. m.

Reglerna om rättegången i mål som rör missbruk av yttrandefriheten innebär bl. a. att endast vissa tingsrätter är behöriga att ta upp sådana mål, att jury i princip skall medverka vid avgörandet och att justitiekanslern är åklagare.

Som jag har nämnt i föregående avsnitt gäller ansvarighetslagen i dag inte för sådant material i en kassettidning som inte överensstämmer med en tryckt förlaga. För material av det slaget gäller allmänna straff- och processrättsliga bestämmelser. Det innebär att upphovsmän, meddelare, uppläsare, teknisk personal m. fl. som medverkar till att framställa denna del av en kassettidning kan bli ansvariga för detta.

Taltidningskommittén har som nämnts inte lagt fram något förslag till ansvarighetsregler. Kommittén uttalar emellertid att det knappast är möjligt att utan vidare låta den ansvarige utgivaren för den tryckta tidningen bära hela ansvaret för innehållet i den nya typen av radio- och kassettidningar. Enligt kommittén bör det vara möjligt att lägga ansvaret på någon person inom respektive medverkande tidning.

Endast ett par av remissinstanserna har behandlat frågan om ansvaret för den nya typen av radio- och kassettidningar. Svenska journalistförbundet (SJF) delar kommitténs uppfattning att det inte utan vidare är möjligt att låta den tryckta tidningens ansvarige utgivare bära ansvaret. Eftersom den redaktionella samverkan kan vara mer eller mindre långtgående och utgåvorna mer eller mindre förlagetrogna, torde möjligheter enligt SJF behöva öppnas för alternativa lösningar. Svenska tidningsutgivareföreningen anser att ansvaret bör regleras på särskilt sätt, eftersom en talutgåva av den nya typen inte i sin helhet kan betraktas som enbart en taledition av en dagstidning.

Frågor om ansvaret för radio- och kassettidningar har berörts också av yttrandefrihetsutredningen (Ju 1977: 10) i betänkandet (SOU 1983: 70) Värna yttrandefriheten. Utredningen föreslår där vissa ändringar av reglerna om ansvaret för radio- och kassettidningar. Enligt förslaget skall den som är ansvarig utgivare för den tryckta förlagan också i fortsättningen bära ansvaret för yttrandefrihetsbrott i en radio- eller kassettidning som är helt förlagetrogen. I fråga om kassettidningar föreslås emellertid den ändringen att en särskild ansvarig utgivare skall utses, om kassettidningen innehåller material från flera förlagor eller material utan någon förlaga. Radiotidningarna berörs inte av förslaget, eftersom utredningen har utgått från att en radiotidning inte heller i fortsättningen skall få innehålla material från flera förlagor.

Utredningen föreslår vidare att ansvarsbestämmelserna för radio- och kassettidningar skall föras över till den nya yttrandefrihetsgrundlag som utredningen har föreslagit.

Utredningens betänkande har remissbehandlats. De remissinstanser som har yttrat sig i den aktuella frågan har i huvudsak anslutit sig till utredningens förslag. Betänkandet övervägs f. n. inom regeringskansliet.

Mina överväganden

Konstruktionen av den nya typen av radio- och kassettidningar innebär alltså att den första delen av utgåvan återger en del av texten i en viss

förlaga, medan den andra delen innehåller en sammanställning av material från flera olika periodiska skrifter.

När det gäller att reglera ansvarighetsfrågorna för radio- och kassettidningar av denna nya typ finns flera tänkbara lösningar.

Yttrandefrihetsutredningens förslag att det skall utses en särskild utgivare för hela utgåvan skulle medföra en tämligen stor avvikelse från nuvarande reglering. Förslaget medför bl. a. att ansvaret för den förlagetrogna delen av utgåvan å den ena sidan och för den tryckta förlagan å den andra skulle kunna ligga på olika händer. Jag är för min del inte beredd att förorda en sådan lösning i detta sammanhang. Det blir dock aktuellt att överväga dessa frågor på nytt i samband med beredningen av yttrandefrihetsutredningens förslag.

I fråga om den förlagetrogna delen av en sådan tidning bör man alltså enligt min mening åtminstone t. v. utgå från att ansvaret skall ligga på samma person som är ansvarig utgivare för den tryckta förlagan.

När det gäller sammanställningsdelen kan man med denna utgångspunkt överväga olika alternativ. Ett alternativ är att den ansvarige utgivaren för var och en av de tryckta tidningar som materialet hämtas från också svarar för sin del av innehållet i utgåvan. Detta skulle emellertid medföra den nackdelen att varje radio- eller kassettidning fick ett flertal ansvariga utgivare. Dessutom kan materialet tänkas vara redigerat på ett sådant sätt att denna lösning knappast blir praktiskt möjlig.

Ett annat alternativ är att låta den som är ansvarig för innehållet i den förlagetrogna delen svara också för innehållet i sammanställningsdelen. En sådan lösning skulle emellertid innebära att den ansvarige utgivaren för en viss dagstidning kunde bli ansvarig för material som överensstämmer med artiklar i en annan dagstidning med en annan ansvarig utgivare. En sådan konstruktion ter sig inte särskilt lyckad. I varje fall är det mindre lämpligt att införa en sådan ordning som ett obligatorium.

Enligt min mening är det bättre att välja ett tredje alternativ, nämligen att föreskriva att det skall utses en särskild ansvarig utgivare för sammanställningsdelen. På det sättet får de som producerar radio- eller kassettidningen möjlighet att välja den lösning som är lämpligast i det enskilda fallet. Det måste anses angeläget att man till ansvarig kan utse en person som också i praktiken har inflytande över vad som skall tas in i utgåvan. I praktiken innebär denna lösning att man jämställer sammanställningsdelen med en särskild periodisk skrift med flera ägare.

Jag förordar följaktligen att man behåller nuvarande regel att den som är utgivare av den periodiska skrift som utgör förlaga till en radio- eller kassettidning ansvarar även för denna. Om en radio- eller kassettidning innehåller en sammanställning av material ur flera förlagor, skall dock en särskild utgivare utses för den del av radio- eller kassettidningen som innehåller en sådan sammanställning.

Det är naturligt att utforma reglerna om utseende av särskild utgivare efter förebild av TF: s bestämmelser om utgivare av periodiska skrifter. Särskild utgivare bör sålunda utses av ägarna till de periodiska skrifterna. I likhet med vad som gäller enligt TF bör föreskrivas att den särskilde utgivaren skall vara myndig och ha hemvist här i landet. Han får inte vara i konkurstillstånd.

Det bör också vara möjligt att låta någon annan person tillfälligt överta utgivaransvaret. I TF finns utförliga regler om ställföreträdare för utgivare av periodiska skrifter. De nya reglerna i ansvarighetslagen bör ansluta sig så nära som möjligt till TF: s regelsystem. Det innebär att det för en särskild utgivare får finnas en eller flera ställföreträdare och att ställföreträdare utses av utgivaren. Ställföreträdaren bör givetvis uppfylla samma behörighetsvillkor som den särskilde utgivaren.

Enligt 5 kap. 4 § TF och 7 § lagen (1977: 1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område skall ansvarig utgivare för periodisk skrift anmälas till patent- och registreringsverket. Uppgift om vem som är utgivare blir därigenom tillgänglig för allmänheten. Motsvarande ordning bör införas för den nya typen av radio- och kassettidningar. Det bör därför lämpligen föreskrivas att ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan till radio- eller kassettidningen skall anmäla till en särskild myndighet vem som har utsetts till särskild utgivare. Utgivaren skall anmäla vem denne har utsett till ställföreträdare.

Enligt min mening är det naturligt att det i vart fall inledningsvis blir taltidningskommittén som får till uppgift att ta emot sådana anmälningar. Enligt statsrådet Göransson's förslag kommer kommittén åtminstone t. v. att administrera stödet till radio- och kassettidningarna. Jag återkommer med förslag i denna fråga.

När det gäller den särskilde utgivarens uppgifter och ansvar bör i princip samma regler gälla som för den som är utgivare av en radio- eller kassettidning av den nuvarande typen. Också i övrigt bör reglerna så nära som möjligt stämma överens med TF: s regelsystem.

Den nya regleringen bör medföra vissa följdändringar i rättegångsbalken och sekretesslagen.

5 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100).

Förslagen är av den karaktären att de enligt 8 kap. 18 § andra stycket regeringsformen faller inom ramen för lagrådets granskningsområde.

Lagrådet arbetar f. n. på fyra avdelningar, dvs. det högsta tillåtna antalet. Trots detta är lagrådets program under tiden t. o. m. den 1 april 1985 utomordentligt ansträngt. Alla de lagförslag som avses bli behandlade av riksdagen under innevarande riksmöte och som är av det slaget att lagrådet enligt 8 kap. 18 § andra stycket regeringsformen bör höras över dem kan inte granskas i sådan tid att förslagen kan föreläggas riksdagen inom den i 3 kap. 3 § riksdagsordningen angivna tiden. Av den nyss nämnda bestämmelsen i regeringsformen följer emellertid att lagrådets granskning kan underlåtas, om den skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma.

Som jag berört tidigare kommer statsrådet Göransson senare i dag att föreslå regeringen att besluta en proposition om radio- och kassettidningar. Förslaget innebär att det införs möjlighet till statligt stöd till den nya typen av radio- och kassettidning och att vissa ändringar görs i lagen om radiotidningar. Lagrådet har redan granskat de ändringar som föreslås i den lagen. Ändringarna avses träda i kraft den 1 juli 1985.

De lagförslag som jag lägger fram i detta ärende syftar till att göra ansvarighetslagens regler om bl. a. ensamansvar, anonymitetsskydd för upphovsmän och meddelare m. m. tillämpliga också på den nya typen av radio- och kassettidning. Eftersom det är angeläget att så snart som möjligt ge de synskadade möjlighet att ta del också av den nya typen av radio- och kassettidningar, bör lagförslaget träda i kraft senast den 1 juli 1985. De sakliga nyheterna i ansvarighetslagen är i huvudsak endast att lagens tillämpningsområde utvidgas till att avse även den nya typen av radio- och kassettidningar och att en särskild utgivare skall utses för sammanställningsdelen i denna. De nya reglerna om utseende av särskild utgivare m. m. har utformats efter mönster av TF:s regelsystem.

Mot den nu angivna bakgrunden bör en remiss till lagrådet kunna underlåtas i förevarande ärende.

6 Specialmotivering

6.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar

För att ansvarighetsregleringen skall bli överskådlig är det lämpligt att samla de regler som gäller ansvar för den del av radio- och kassettidningar som har mer än en förlaga i ett särskilt avsnitt sist i lagen. På grund härav har det i lagen införts nya rubriker som anger att 1 § anger lagens tillämpningsområde, att 2–15 §§ innehåller bestämmelser om material ur en enda förlaga samt att återstående paragrafer innehåller bestämmelser om sammanställningar av material ur mer än en förlaga.

1 §

I denna paragraf har gjorts ändringar för att ansvarighetslagen skall bli tillämplig på den nya typen av radio- och kassettidningar. Ändringarna har behandlats i avsnitt 4.1 i den allmänna motiveringen.

I fråga om kassettidningar av den nya typen är det liksom beträffande radiotidningar förutsatt att i allmänhet minst hälften av innehållet bör upptas av den del som innehåller en version av en enda förlaga. Något uttryckligt krav med den innebörden har visserligen inte angetts i lagen. Om den förlagetagna delen av kassettidningen blir alltför kort, är det dock tveksamt om man kan tala om en version av en förlaga. Resultatet kan bli att tidningen inte anses uppfylla kraven på en kassettidning och därmed inte villkoren för att ansvarighetslagen skall vara tillämplig.

När det gäller sammanställningsdelen i den nya typen av radio- och kassettidningar kan man utgå från att sammanställningen innehåller något material ur förlagan till versionen. Därigenom kan en viss anknytning till en särskild periodisk skrift behållas i hela radio- eller kassettidningen.

16 §

I denna paragraf anges en rad bestämmelser i 2–15 §§ som också gäller för den del av en radio- eller kassettidning som innehåller en sammanställning av material ur två eller flera samverkande radio- eller kassettidningars förlagor samt uppgifter om hur detta material har disponerats. Vad som sägs i dessa paragrafer om förlaga kommer i fråga om denna del av en radio- eller kassettidning att avse de olika förlagorna till sammanställningsdelen. Vidare anges uttryckligen att vad som sägs om ansvarighet enligt 5 eller 7 § i stället skall gälla den särskilda ansvarigheten för sammanställningsdelen.

17 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om utseende av särskild utgivare för den nya typen av radio- och kassettidningar. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 4.2 i den allmänna motiveringen.

I första stycket anges att en särskild utgivare skall finnas för den del av en radio- eller kassettidning som består av en sammanställning. Den nya typen av radio- och kassettidningar kan alltså i princip få två utgivare, nämligen en för den del som är en version av en enda förlaga och en för sammanställningsdelen. Inget hindrar emellertid att den som är utgivare av den förstnämnda delen också utses till särskild utgivare för den andra delen.

Andra och tredje styckena motsvarar 5 kap. 2 § andra stycket samt 4 och 8 §§ TF. Det är ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan till radio- eller kassettidningen, som skall anmäla vem som är utgivare till ifrågavarande myndighet.

18 §

I denna paragraf finns bestämmelser om ställföreträdare för den särskilde utgivaren. Paragrafen svarar närmast mot 5 kap. 9 § TF.

19 §

I denna paragraf anges den särskilde utgivarens och dennes ställföreträdarens befogenhet såvitt gäller sammanställningsdelen genom en hänvisning till 4 §.

20 §

I denna paragraf finns bestämmelser om ansvarighet för yttrandefrihetsbrott för särskild utgivare och ställföreträdare för denne samt för ägarna av de periodiska skrifter som utgör förlagor till den aktuella sammanställningsdelen. Bestämmelserna motsvarar 8 kap. 1 och 2 §§ TF.

I en tryckt periodisk skrift skall anges om en ställföreträdare för utgivaren har inträtt i dennes ställe (5 kap. 11 § andra stycket TF). På motsvarande sätt skall det i samband med att en radio- eller kassettidning med sammanställningsdel sänds respektive sprids anges att en ställföreträdare för en särskild utgivare har inträtt i dennes ställe. Detta är en förutsättning för att utgivarens ansvar skall övergå till ställföreträdaren. Beträffande radiotidningar kan uppgiften lämnas i form av ett s. k. enkelt meddelande enligt 1 § radiolagen (1966: 755). I fråga om kassettidningar kan den t. ex. anges på kassetten.

21 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadeståndsskyldighet för yttrandefrihetsbrott i sammanställningsdelen. Motsvarande bestämmelser återfinns i 11 kap. 1 § TF.

22 §

Paragrafen svarar mot 10 § första stycket. Reglerna i 12 kap. TF om tryckfrihetsmål och i lagen (1949: 164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål (omtryckt 1977: 1017) blir genom paragrafen tillämpliga också på mål om yttrandefrihetsbrott i den del av en radio- eller kassettidning som har mer än en förlaga.

23 §

I denna paragraf slås fast att skyldigheterna enligt 13 § första stycket att bevara ett exemplar av en radio- eller kassettidning m. m. i fråga om sammanställningsdelen av en radio- eller kassettidning åvilar ägaren till den huvudsakliga förlagan. Vidare anges att rätten enligt 13 § andra stycket att ta del av innehållet i en radio- eller kassettidning också gäller den del av tidningen som har mer än en förlaga.

Ikraftträdande m. m.

Enligt förslaget skall ändringen i lagen träda i kraft den 1 juli 1985, då också ändringen i lagen om radiotidningar avses träda i kraft. De nya bestämmelserna i ansvarighetslagen skall inte tillämpas i fråga om radiotidningar som har sänts och kassettidningar som har lämnats ut för spridning före denna dag.

6.2 Ändringarna i rättegångsbalken och sekretesslagen

Ändringarna består i att den tystnadsplikt som enligt förslaget föreskrivs i 16 § jämförd med 11 § likställs med tystnadsplikten enligt sist nämnda paragraf när det gäller begränsningar i vittnesplikten och företräde framför meddelarfriheten m. m.

7 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar.
2. lag om ändring i rättegångsbalken.
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
1 Förslag till lag om ändring i lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar	2
2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	7
3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)	8
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde 1985-02-28	9
1 Inledning	9
2 Huvuddragen i förslaget om radio- och kassettidningar	10
3 Ansvarighetsregleringen	11
4 Allmän motivering	12
4.1 Tillämpningsområdet för lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar	12
4.2 Utformningen av ansvarighetsreglerna	14
5 Upprättade lagförslag	17
6 Specialmotivering	18
6.1 Lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar	18
6.2 Ändringarna i rättegångsbalken och sekretesslagen	21
7 Hemställan	21
8 Beslut	21